

בס"ד. יום שמחת תורה, ה'תשכ"ד

(הנחה בלתי מוגה)

להבין ענין משיב הרוח ומוריד הגשם¹ שמתחילים לומר בשמיני עצרת, כדאיתא במשנה² מאימתי מזכירין גבורות גשמים כו' מיום טוב האחרון של חג. וגם להבין למה נקראים גבורות גשמים, הרי ירידת גשמים היא השפעת טובה³ שהו"ע של חסד.

(ב) **ויובן** בהקדים הידוע⁴ שהעולם נברא כמדת הדין, אך לאחר שראה שאין העולם מתקיים, שיתף עמו מדת הרחמים, ולכאורה אינו מובן, הרי מדת החסד היא מקור כל ההוי', ואיך יתכן שדוקא מדת הדין שהיא מדת גבורה וצמצום תהי' מקור כל החיים כו'. אך הענין הוא, שמצד ריחוק הערך שבין הנברא להבורא, שאין ערוך ביניהם כלל, בהכרח שהשפעת החסד מהבורא לנבראים תבוא ע"י צמצום דוקא (מדת הדין). ועד"מ השפעת הרב לתלמיד, שאין ביכולת התלמיד לקבל את ההשפעה כולה ביחד, שאז יתבלבל לגמרי, ולכן צריך הרב לצמצם את ההשפעה ולחלקה לחלקים קטנים וקצרים, שעיי"ז יוכל התלמיד לקבל מעט מעט, עד שיקבל את השפעה כולה. וכמו כן הוא בהשפעת הגשמים שצריכים לירד טיפין טיפין דוקא⁵, כי, אילו היו המים שבעבים יורדים בבת אחת, אזי היו המים שוטפים את הארץ, ולא היתה בזה תועלת לענין הצמיחה, ולכן בהכרח שהמים שבעבים יבואו באופן של צמצום והתחלקות לטיפין טיפין, ודוקא אז ירוו את הארץ והולידה והצמיחה⁶. וזהו ענין גבורה שבחסד, שהשפעת החסד בירידת המים שבעבים באה באופן של צמצום והתחלקות שהו"ע הגבורה. ויש בזה גם ענין החסד שבגבורה, שענין הגבורה, ההתחלקות והצמצום לגבי המשפיע, הו"ע של חסד לגבי המקבל. וזהו ענין גבורות ממותקות. והמשל לזה ממרקחת שנעשית ע"י בישול צנון בדבש, שהצנון הוא מר והדבש הוא מתוק, והיינו שהם הפכים,

(3) ראה שם כג, א.

(4) ראה ב"ר פי"ב, טו. פרש"י בראשית א, א. ספר הליקוטין להאריז"ל בתחלתו. ובכ"מ.

(5) ראה גם לקו"ת דרושי שמע"צ צב, סע"ד.

(6) לשון הכתוב — ישעי' נה, יו"ד.

(1) בכל הבא לקמן — ראה ד"ה משיב הרוח ומוריד הגשם תקס"ב (במאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ב ח"א ע' לב ואילך). וראה גם מאמרי אדמו"ר האמצעי דברים ח"ד ע' א'תכח ואילך.

(2) ריש תענית.

אך ע"י הבישול מתחברים, עד שהצנן נמתק, וגם הדבש לא יהי' מתוק יותר מדאי שהנפש קץ בו, כי אם מתיקות שמענגת את הלב. וכל זה הוא מפני שבדבש עצמו יש ג"כ גבורות, שהוא שורף את הלב מרוב מתיקותו, ובצנן עצמו יש ג"כ מתיקות לאחר שימלחוהו, ולכן יתחברו ע"י בישולם יחד, משא"כ אש ומים שלא יתחברו לעולם להיותם הפכים לגמרי.

והנה נוסף על הצורך בענין הגבורה לפי שדוקא ע"י הצמצום וההתחלקות תוכל להיות ההשפעה אל המקבלים, יש גם מעלת הגבורה על החסד, שדוקא ע"י הגבורה תהי' ההשפעה בריבוי ביותר, וראי' לזה ממ"ש בחולין⁷ לענין בדיקת נקב בריאה בחמימי לא דמכווצי, פי' שנמשך הקרום ומכווץ וסותם את הנקב, והיינו, לפי שכל חמימות (ענין הגבורה) מוסיף ומרבה ומגדל הדבר, וכמו בטיפת הזרע, שעיקר סיבת ההולדה היא כשיצא בחמימות, שאז ירבה ויגדל עד שיצטייר בצורת וולד כו'. וכמבואר במק"א⁸ במ"ש⁹ וארבה את זרעו ואתן לו את יצחק, שיצחק הוא בחי' גבורות, ולכן יש בו ענין הריבוי כו'.

ועוד זאת, שיש מעלה בענין הגבורה עצמה (נוסף על המעלה בנוגע לענין ההשפעה, הן מצד תועלת המקבל, והן מצד ענין הריבוי שבההשפעה עצמה), לפי ששרש הגבורה הוא למעלה משרש החסד, וכמו באש ומים, שטבע האש להסתלק למעלה¹⁰ למקורו באש היסודי¹¹, ואילו טבע המים שיורדים ונמשכים למטה דוקא¹⁰, וכיון שבמקור הדבר יש יתרון מעלה לגבי ירידתו והמשכתו למטה, הרי מובן, שטבע האש (גבורה) לעלות למקורו הוא מפני ששרש האש הוא למעלה משרש המים (חסד) שטבעם לירד למטה¹². וכמו"כ יובן למעלה יתרון מעלת הגבורות יותר מן החסדים, להיות שרוצים תמיד לצאת מכלי הגבלתם ולעלות ולהתכלל באור א"ס ב"ה. ומזה מובן שההשפעה שמצד הגבורה היא נעלית יותר.

ג) **והנה** ע"פ האמור לעיל יובן גם ההפרש בין תורה שבכתב לתורה שבע"פ, דהנה ידוע¹³ שתורה שבכתב נקראת מוסר אביך¹⁴ ותושבע"פ נקראת תורת אמן¹⁴, והיינו כמשל טיפת האב שבה ישנו כל מציאות הולד בשלימותו, אלא שזהו רק בכח ובהעלם, ולא בא לידי גילוי

(7) מו, ב.

(8) ראה סידור (עם דא"ח) שער התקיעות

(11) ראה תניא רפי"ט.

(12) ראה גם לקו"ת שה"ש ד, ד.

(8) ראה גם מאמרי אדה"ז שם ע' ה.

(13) תניא אגה"ק סכ"ט (קנא, א). לקו"ת

(9) יהושע כד, ג.

שמע"צ פה, ב. ובכ"מ.

(14) משלי א, ח.

(9) יהושע כד, ג.

(10) ראה רמב"ם הלי' יסוה"ת פ"ד ה"ב.

עדיין, ודוקא ע"י שהייתה בבטן האם מ"ם יום אזי נעשה ציור הולד והגידול שלו, ועד להלידה להיות דבר בפני עצמו, שאז הוא משובח הרבה יותר מכמו שהי' בהעלם בהטיפה כו'. ויובן זה ממשל טיפת הדיו בקולמוס, שהאותיות הנכתבים ע"י הקולמוס היו כלולים תחילה בטיפת הדיו שבקולמוס, ואין זה אלא שיצאו מן ההעלם לגילוי, אבל דוקא ע"י גילוי זה יוכלו להבין דבר שכל בצירופי האותיות, מה שלא הי' ניכר ומובן כלל בטיפת הדיו שבקולמוס. וכמו"כ בקול הפשוט שיוצא מן הלב, שכלולים בו בהעלם כל פרטי האותיות שמתגלים בה' מוצאות הפה, והרי ההתגלות היא חסד למקבל, אע"פ שהוא צמצום למשפיע, כנ"ל בענין גבורה שבחסד. ועפ"ז יובן גם בנוגע לתורה, שתושב"כ היא כמשל טיפת האב שבה ישנו הולד בכח ובהעלם בלבד, שהרי מתושב"כ עצמה אינו מובן כלל איך לעשות הציצית והתפילין כו', אלא שכל פרטי הדינים כלולים בכח ובהעלם בצירופי האותיות דתושב"כ, ותושבע"פ נקראת תורת אמך, שהיא המציירת הצורה בפרטי פרטיות איך ומה לעשות כו', בדוגמת ציור הולד והתגלותו ע"י האם. וזהו היתרון דתושבע"פ לגבי תושב"כ, להיותה עיקר החסד אל המקבלים (ע"ד גבורה שבחסד שעל ידה דוקא נמשך החסד אל המקבלים). ועוד זאת, שגילוי זה איך לעשות הציצית הוא גמר וסוף הרצון שלמעלה מהחכמה שהי' גנוז בהאותיות דתושב"כ, וכמו הולד שכאשר יוצא לאויר העולם להיות מציאות בפני עצמו אזי הוא משובח מכמו שהי' בהעלם בהטיפה (ע"ד מעלת הגבורה עצמה מצד שרשה למעלה).

ד) **ועפ"ז** יובן ענין בריאת העולם במדת הדין, שזהו מצד גודל מעלת הגבורות לגבי החסדים, כנ"ל. וזהו גם ענין גבורות גשמים שמתחילים להזכיר בשמיני עצרת באמירת משיב הרוח ומוריד הגשם. דהנה, שמיני עצרת הוא ההמשך דראש השנה, זה היום תחלת מעשיך¹⁵, אלא שבר"ה הוא תחלת ההמשכה בלבד, שזהו היום הרת עולם¹⁶, מלשון היריון¹⁷, ושמיני עצרת שהו"ע הקליטה, הוא בדוגמת גמר מציאות הולד בשלימות, ולכן מזכירים אז גבורות גשמים, ואומרים משיב הרוח ומוריד הגשם.

על פרשיות התורה ח"א ע' נג. סד"ה תקעו
תרנ"ה (סה"מ ליקוט ח"ב ע' כד ואילך).
סה"מ הישי"ת ע' 14. ועוד.

15) תפלת מוסף דר"ה (מר"ה כז, א).

16) תפלת מוסף דר"ה.

17) סידור הארז"ל במקומו. אבודרהם

בברכת זכרונות. וראה מאמרי אדמו"ר הזקן

ה) **אמנם** ע"פ המבואר גדול מעלת הגבורות לגבי החסדים, צריך להבין מהו הענין ששיתף עמו מדת הרחמים. אך הענין הוא, שאף שגדלה מעלת הגבורות מצד עצמם, מ"מ, לאחרי כל ריבוי הצמצומים וההתחלקות שמצד הגבורות יומשך מזה הצמצום הגמור בתחתית עולם העשי' שגוברים בו הקליפות והמזיקים¹⁸, שהם רצועה לאלקאה¹⁹. וכמו שהוא בענין הזהב (גבורה), שאף שגדלה מעלתו לגבי הכסף (חסד), מ"מ, ישנו סוספיתא דדהבא²⁰, דהיינו הפסולת של הזהב שהוא רע מאד כו'. ומצד זה אי אפשר שתהי' בריאת העולם במדת הדין בלבד, ולכן שיתף עמו מדת הרחמים. וזהו שאמרו רז"ל²¹ שלעתיד לבוא יאמרו ליצחק דוקא (שהוא בחי' הגבורה) כי אתה אבינו²², דכיון שלעתיד לבוא כתיב²³ את רוח הטומאה אעביר מן הארץ, היינו, שאז לא יהי' ענין של פסולת כו' מצד הגבורות, לכן תתגלה אז מעלת הגבורות בשלימות.

ו) **והנה** אמרו רז"ל²⁴ גדול יום הגשמים כיום קיבוץ גלויות. וצריך להבין מה ענין קיבוץ גלויות לגשמים. אך הענין הוא, דהנה כתיב²⁵ זרעו לכם לצדקה קצרו לפי חסד, שהזריעה היא ג"כ מבחי' גבורה שבחסד (כמו ענין הגשמים), וכמו בזריעת חטים, שאם היו כל החטים נזרעים במקום אחד לא הי' נעשית הצמיחה, ולכן צריך הזרוע לזרות החטים בפירוד ופיזור, שיהי' מקום בארץ לכל חטה בפני עצמה. וזהו כללות ענין הגלות, כמארוז"ל²⁶ צדקה עשה הקב"ה בישראל שפיזרן לבין האומות, שהכוונה בזה היא בשביל בירור הניצוצות, והיינו, שאין הכוונה בעבודת התורה והתפלה שבזמן הגלות מצד התורה והתפלה עצמם, כי אם מה שיתפללו מתוך הדוחק בעבודה בחומר ובלבנים בשעבודי הצרות כו' שבזמן הגלות, ואז הנה איך שתהי' התפלה, נעשה על ידה בירור הניצוצות דתהו כו'. וענין זה הוא בדוגמת זריעת החטה שתרקב תחילה ואח"כ תהי' צמיחת חטים חדשים (והיינו, לא רק ריבוי חטים, אלא צמיחת חטים חדשים), וכמו"כ בהזריעה דנש"י בזמן הגלות, שהדוחק והקוצר רוח שבשעבוד הגלות הוא בדוגמת רקבון הגרעין, והעבודה בתפלה ותורה היא כמשל הצמיחה החדשה שנעשית לאחרי רקבון

18) ראה עץ חיים שער מג (שער ציור עולמות) בהקדמה להדרוש.
19) ראה זח"א יא, ב. ובכ"מ.
20) ראה זח"ב רכד, ב.
21) שבת פט, ב. וראה תו"א תולדות יז, ג. ויצא כא, ג.
22) ישעי' סג, טז.
23) זכרי' יג, ב.
24) תענית ח, ב.
25) הושע יו"ד, יב.
26) פסחים פז, ב.

הגרעין. והקצירה שלאחרי הצמיחה הוא ענין קיבוץ גלויות, שהו"ע עליית הניצוצות מכללות העבודה שבזמן הגלות. ועז"נ וקצרו לפי חסד, פי חסד הוא בחי' גבורה שבחסד, כמו הפה שיש בו ה' מוצאות שעל ידם יוצא ומתגלה העלם הקול הפשוט (כנ"ל ס"ג), וכמו הבל הפה שיוצא ונפרד מהבל הלב. ובפרטיות יותר, הנה ידוע שפה הוא במלכות²⁷, ופי הוא ביסוד²⁸, כי, ענינו של פ"י הוא המשכת האותיות מהקול הפשוט, וענינו של פ"ה הוא לאחרי שהאותיות כבר נמשכו ויצאו לאויר העולם. וכיון שענין הקצירה הוא הבאת הדבר לשרשו ומקורו, לכן נאמר וקצרו לפי חסד, שבא ונכלל בפי חסד, לאתכללא שמאלא בימינא.

ז) **ויש** להוסיף, שכיון שכבר נאמרה הברכה בנוגע לגבורות גשמים, הרי זה ע"ד מ"ש אדמו"ר הזקן באגרת התשובה²⁹ לענין ברכת סלח לנו, שכיון שספק ברכות להקל משום חשש ברכה לבטלה, הרי עכצ"ל שאין כאן שום ספק וספק ספיקא בעולם, וכן הוא בנוגע לברכת גשמים, שדבר ברור הוא בלי שום ספק שתהי' שנה של ירידת גשמים, וכיון שגדול יום הגשמים כיום קיבוץ גלויות, בודאי שתהי' גם שנה של קיבוץ גלויות, ע"י משיח צדקנו, בקרוב ממש.

ע' א'תסד: כמ"ש בזהר.

(29) פי"א (ק, א).

(27) תקו"ז בהקדמה (יז, א).

(28) במאמרי אדמו"ר האמצעי שבהערה 1